

LA RENAXENSA,

PERIÓDICH DE LITERATURA, CIENCIAS Y ARTS

SURT LOS DIAS 1 Y 15 DE CADA MES.

Preus de Suscripció.	Redacció y Administració.	Reclams.
Tres mesos. 6 Rals.		Los suscriptors, per ratlla. . 1½ Ral.
Al estranger, tres mesos. 9 »		Los no suscriptors, per id. . 1 »
Un número sol. 1 »	Carrer de Ripoll, n.º 22, pis segon.	Passant de 10 ratllas á preus convencionals.

SUMARI.

Reflexions històriques: per Francesch Masferrer. — Francisco Xavier Dorca (Acabament): per Emilio Gràhul. — L'aprenent ferrer (Poesia). per Francesch Ubach y Vinyeta. — D'ací y d'allà: per Joan Montserrat y Archs. — Lo centre artístich d' Olot: per Z. Z. — Meditació (Poesia) per Teodoro Baró. — Festes de Barcelona. — Les Sardanes. per F. P. — Faulas (Poesia), per Felip Jacinto Sala. — Anécdotas y curiositats literarias. — Cansó (Poesia): per Joaquim Vinardell. — La Jove Catalunya. — Novas. — Reclams.

REFLEXIONS HISTORIQUES.

Heratls de llurs grandesas los fulls de nostra historia
Tot hora fan truarne
La veu dels avis en lo pit dels nets.

ADOLF BLANCH.

A molts dels que, entusiasmsats pel renaixement literari català, han contemplat ab pler los fruyts bellissims que ab tan poch de temps hadonat ab abundó l'estudi de les tradicions y recorts de la pàtria, los haurà viogut ben segur un dubte, que á nosaltres nos ha amargat verament les il·lusions agradoses que hem concebut per sa literatura. S'haurán preguntat, si aquest moviment era, mes bé que provincial ó històrich fill de la imitació voluntaria, del desitx de seguir los passos de uns quants artistes que una inspiració felis ha duyt á cantar ab acert les coses de Catalunya: sent aixís l'Aribau y en Piferrer, nostres mestres en tota l'extensió del vocable, no sols per haver descubert y desembarassat lo difícil camí del art en nostra terra, sinó també, y més principalment tal volta, per haver marcat lo punt precis hont devían concretarse y girar necessariament quants volguessen continuar son exemple en sos afectes literaris. Y es tant més natural aquesta pregunta, quant sap tothom lo que pót la mania de la moda, fins en aquelles coses de hont deuria estar més lluny, com es l'amor á la bellesa. Si fós aixís de nostra literatura, passaria no obstant son resplandor, y deixant una grata recordansa en tots los qui han pogut assaborir sa dolsura, seria als ulls de la posteritat una fulla de glòria, però un somni solzament

pel poble català. Despertaria aquest ben prest de son desengany, y qui sap si comensaria aquí la agonia que havia de precehir á sa mort ignominiosa.

No: no podem pensar tant baixament de la Providencia; deixem que s'acabi d'esbargir la boyra que tapa encara certs confins del espay, y nostre lluminós destí se presentarà magnífich á qui sábiga comprendre les lleys de la historia y la forsa que en sí enclouhen les modernes nacions. Sols la veu de Déu pót haver despertat un poble que si mort pareixia, era que no'l deixavan respirar, la voluntat de Déu que ab lo dit de l'eternitat ha escrit en lo llibre de la vida, que'ls pobles han de cumplir sa carrera, y les nacions adormides fér immortal son esperit.

Com pel estudi del esperit del poble català pot endevinar-se son esdevenidor pels antecedents de sa historia, es dir per las manifestacions lligitimes de sa prepotent virtut en los temps de sa vera autonomia; ningú deu trovar estrany que considerant l'excelencia de sa constitució passada ens atrevim á ovirar una magnífica perspectiva en son estat futur. ¿Quí no coneix l'istoria catalana plena tota d'insignes fets d'armes per exténdrer los límits del territori, sens oblidar may lo cuydado de son interior, rafermant ab una ma la prosperitat pública, mentres s'afanya-va l'altra per aixecar més alt la gloria de son penó en lo llibre de les gestes? Desde'l códich dels Usatges, fins á la Constitució famosa de 1299, en que Jaume II estableix la fermesa de les llibertats populars y privilegis de les classes, declarant de cap valor lo jurament prés als súbdits fins que l'rey que comença son regnat haja empenyat lo seu y que aixís ell devia sér lo primer en jurar—com avans d'aquesta Constitució já's practicava,—es fácil seguir lo fil del dret públich y administratiu de Catalunya sempre encaminat á mantenir fort lo mur que devia lliarar al poble de les invasions del poder del rey y fer extensiu lo privilegi—que llavors volia dir dret individual—á major nombre de persones, per la sàbia y podriam dir democrática organissació dels municipis. D'aquí resultá que la lluyta que al principi era á Catalunya un consemblant de lo que á Aragó simbolisava lo «se non, non» dels memorables furs de Sobrarbe, en los temps de Joan II y Felip IV fos lligi-

timada pel crit de «*Via fora*» que en tots los cors ressonava sens excepció, si l' rey posava sa ma sacrilega sobre l' llibre de son sacrament. Veritat es que després de la introducció de les ideyes romanes, que començà á ficar ab un fi sabi en Jaume I en los estudis de Catalunya, se féren possibles los cops d' Estat ab que en Pere lo *del punyalel* pretenia anul·lar nostres lleys tradicionals y deixar barrejar ab nostres practiques les més absolutistes de Castella, de que parlava á son més prudent pare la madrastra del primer á Valencia un dia de fúria popular; però també ho es que, si á Aragó ve desde llavors que l' Justicia, segons diu Blancas, *desemveynés l' espasa*, que fins á aquell temps no s' havia sortit encara de la veyna; també á Catalunya son fill l' *Aymador de la Gentilesa* trobá quil' reptás, obligantlo á traure y desterrar de son palau á na Carrossa de Vilaregut sa cortesana, que l' comprometia devant de la llei y feya créixer los motius que començavan á allunyarli las simpatias d' un poble tan fidel á la fé jurada, tan monárquich y amant de sos reys, com devot de sos drets. Ni s' crega que aqueix amor que nostres antepassats tenian á llurs llibertats provingués com lo dels aragonesos mes de la tenacitat en conservar l' esperit de sa tradició, que de estar persuadits que sols en un rahonable exercici de la llibertat troba un poble la causa de son progrés; pus quel' comerç catalá, que en lo segle XIII féu necessari avans que en cap altre punt d' Europa un códich complet de dret marítim, prosseguí sa honrosa competencia ab les repúbliques italianes fins als descobriments dels últims anys del XV; la industria desde el XIII empenyia nostres naus fins als mercats de Llevant; y finalment nostres arxius y biblioteques donan ample testimoni de que Catalunya ab tot son esperit pràctic no deixa may de conrear les materies morals.

Aixis anàren les coses fins á la planguda mort del rey Martí, y conveni de encarregar al parlament de Caspe l' assumpto de elegir la persona que devia dur la corona dels comptes reys. Prest les resultes de la sentència demostràren que, si mes bé havian mirat conveniencies polítiques los compromissaris que la justicia ó l' legitimat dels drets que feyan valer los pretendents, no foren mólt favorables que diguessen á nostra pàtria les que tragué del adveniment d' una dinastia castellana per medi d' en Ferrando de Antequera. Nil' vencedor del *desdilat* d' Urgell, ni son fill Anfós coneguèren nostre natural; lo primer feu obres d' absolut, y l' segon s' empenyá en ses aventures d' Italia, mentres les terres que li negá son pare anavan com sap tothom per la ambició de son germá lo lloctinent; y tant bon punt com eix derrer tingué al costat seu la mare den Ferrando l' catòlich, se cometé l' derrer escándol ab la persona den Càries de Viana. Aytal escándol, es cert, obrí l' camí del solí á en Ferrando, y portá l' unió de les dues corones, pero tambe apilá ruinas y sémbrá la mala llevor dels odis en lo territori catalá. La dinastia castellana que vingué ab Ferrando d' Antequera començá á ofegár nostre esperit, y precisament quant més viu se mostrava en la literatura y en la llengua, en la prosperitat material y moral; y l' enllás ab Castella fruy de la

política d' en Joan II nos encadená per sempre á son gloriós carro. Nosaltres portàrem á Castella tot genre de riqueses, y ella nos pagá ab l' Inquisició, tribunal que, ab excusa d' heregia volia establir l' intollerancia y escatimar nostres furs. No, no podia esser ben volguda entre nosaltres la descendencia del reys catòlics; no podia la fressa de les victories, que duguèren á llunyes regions la fama del nom castellá, ensopir l' instinct dels fills d' aquells patricis que anomenavan «*doloris insula*» la conquesta de Pere l' gran, que oblidant l' encarrech que en l' hora de la mort li havia fet son pare promovia desde el principi de son regnat la lliga dels barons de 1277, de aquell Pere que s' exposava á les excomuniions de Roma y les venjances de França sens aconsellarse ab les Corts. Los imortals fets de Villalar feren sempre témer lo que l' fundador del Escorial féu ab los aragonesos, y l' deixeble de Lluís XIV als catalans.

Aixó ns diu l' historia consultada ab imparcialitat, d' hont sen pòt traure que es lo que enfosquí nostre estel y quin medi ns resta per fér reviuir nostre lluminós passat. L' absolutisme romá portat pels deixebles de la escola de Bolònia no pogué esborrar nostre caràcter, fins á arribar la raça de Castella hont gracies á les circumstancies d' eix pays s' havia ja plantat y posat més fondes arrels aquell arbre. Així diu l' historia, y al coneixho, devem traurer la lliçó de que, no sentnos possible prescindir del passat per caminar endavant, sols en lo que de nostre caràcter pròpi servam encara devem pèndrer peu, per agermanar ab los nous elements de vida y progrés que l' geni modern inspira y porta ab son alé als pobles, lo que dels antichs temps de la velluria respectan y veneran encara los menys preocupats.

En aquest punt emperó convé guardarse de afavorir les mires mesquines dels que en son amor al passat pretenen ressucitarlo ab total l' imperfecció del seu atrás; no oblidem per aixó, per una part que al costat del Concell de cent, institució sàbia y lliure, que encara en los primers anys del segle setze admirava als missatgers venecians, hi hagué fins á Ferrando l' catòlich los pobres *pagesos de remença*; y que la tendencia de que parlem té mes per fi tornar á lo de Felip II, que l' temps y setgle del bon Jaume lo conqueridor; lo que, no ignorant que l' segle XIII ab tots sos defectes presenta als ulls de qui sàpiga estudiar la historia ab fé en l' esdevinedor una multitud de punts que podriam dir d' esperança, pels mólt senyals de progrés que hi ha trovat la crítica, no es gens d' estranyar, tota volta que, si no hagués aturat lo natural curs d' aytals elements la mala influencia que vingué y ls soptá desseguida, haurian infaliblement portat á la humanitat y la causa del progrés al port de ventura.

No es donchs aqueix passat l' exemplar á que devem amotillar nostres esforços; digne de admiració—som los primers en confessarho no sens entusiasme—quant se l' contempla en les cròniques, y quant reviu á la veu del bart que invoca los heroes assentat al peu de ses ruinas, no podria satisfer les més comunes de nostres necessitats. La rahó per aixó no déu menyspreharlo, sa historia no es únicament apro-

fitable pels artistes, ses imperfeccions no arriban a obscurir ses qualitats nobles y sobre tot, y es necessari dirho molt alt, si té taques que l' maculan també hi brillan envejables virtuts; no deixa per consegüent de ser lo punt per hont devem començar a treballar pel esdevinedor. Com que en ell se dibuixa neta nostra fesomia, com que l' esperit d' aquell temps era català sens barreja. y tot lo bo que contenia se devia al treball català, si es cert que nosaltres signem fills d' aquells pares, alguna cosa d' ells hem heretat y en la comparació de nostres obres per força s' ha de véurer un segell comú de cert genre d' originalitat. Aquesta originalitat, ó esperit nacional ó popular, analisada, dona cabalment per resultat les qualitats que l' bon sentit regoneix necessaries als pobles moderns, que per la virtut de sa constancia determinan avançar en lo camí de la perfectibilitat, són l' esperit pràctic, la desconfiança ab los deliris de la imaginació, l' amor a la llibertat acompanyat del respecte al qui pel exercici del poder públich deu guardarla y defensar, lo giny de empresa ab lo necessari contrapés del temor y aversió a arriscarse en fets aventurats.

Aquestes qualitats—massa que es veritat per nostra mala ventura—en certs moments semblan mortes, pus succebeix que, pel llarch hàbit d' anar a cercar a fora lo que dins de nosaltres teniam de sobres, l' abundant mena de felicitat, un nou trajo que no coneixerian nostres besavis ha amagat los dons nadius ab que la naturalesa 'ns enriqueí. Solzament un ben entés individualisme, que torni a nostre poble la consciencia de sa personalitat ben sencera encara en lo fons de nostres ànimes, pòt retornarnos a nostre estat primitiu y fens deixar l' impur llevat—que tants anys de despotisme estranger y dererament centralisació constitucional mal entesa portàren a nostra provincia y fins al esperit de sos fills.

Peró aquest treball no es obra de un dia, es fruyt de l' educació. Recordemnos que som catalans, que no som per aixó menys espanyols, y que sí bé 'ls lleons que vigilan les torres se n' dugueren un dia ab les urpes los trossos de nostre mantell empapat ab la generosa sang de nostres venes, ha arribat l' hora de la germandat; que l' unió ab Castella fou un decret de la Providencia, una lley necessaria de la història ibèrica y que avuy la fraternitat ab ella la del mon modern. Procurem que de part nostra siga l' Espanya una nació unida si ab llassos politichs y morals, però que vista de prop, se distingescan en sa superfície los signes de les races que ab sa virtut maravellosa li guanyaren un jorn de amarga recordança lo ceptre del món. Quant siga un fet l' independència mútua dels pobles per la importancia del element històrich y nacional, podrém esperar sa fraternitat respectiva, la confusió de sos interessos y la tan suspirada il·lusió de que l' geni del esdevinedor los abrigui ab ses ales encisant al món ab sa corona entreteixida, com ruentes perles, pels sentiments é ideyes propis de quiscun d' ells.

JOSEP MASFERRER, *de Vich.*

FRANCISCO XAVIER DORCA.

SA VIDA Y SAS OBRAS.

(Acabament.)

VII.

DISCURSO SOBRE EL PRIMADO PONTIFICIO, ESTO ES, SOBRE EL ORIGEN, NATURALEZA Y OBJETO DE ESTE PRIMADO.—GERONA. — EN LA OFICINA DE VICENTE OLIVA, IMPRESOR DE S. R. M.

Com en la major part de sos escrits, En Dorca manifestà en lo prólech l' objecte de l' obra y las condicions: axis, donchs, lo traduhiré tot per sa curtedat.

«Pera decidir y tallar de sotarrel las disputas que solen ventilarse no sols entre Catòlichs y Protestants, dels quals tracto principalment, sobre las facultats de la Sede Romana y las de Bisbes: lo medi mes breu, segur y expedit es l' establiment del Primat ab la demarcació dels límits de la Potestat. Puig qu' encara que tots convinguin en que l' tingué Sant Pere entre los demés Apóstols, y que l' tenen també 'ls sucesors de Sant Pere entre 'ls Bisbes, no concordan tots en l' estensió de las facultats que dimanen d' aquest Primat: resultant d' aquí la discrepancia d' opinions en ordre a l' Autoritat y Jurisdicció del Suprem Pontífice, y de la subordinació que li dehuen los Bisbes pel Primat de qu' esta revestit: qual naturalesa, fi, y potestat es l' objecte d' est Discurs: Si guent la mira principal de son autor lo posar a la vista en pocas planas, ab método y concisió, lo que se trova espargit y tractat llargament en pró y en contra sobr' esta materia en diferents Escriptors, del que no es fácil enterarse sens molta llegida y aplicació; per qué, arreglats ab breuetat y solidesa los principis fonamentals del Primat Pontífice, puga qualsevol véurer de prompte y d' una ullada, las conseqüencias que desgraciadament se deduixen d' estos principis. Ma primera intensió fou recullir, y ordenar pera mon us estas noticias, sens esprit de publicèrlas: mes alguns subjectes als quals dech respecte y sumissió, pensaren d' altre modo, persuadits de que l' públich podia traurer d' esta obreta alguna utilitat. Y encara que la part principal que son autor ha tingut en ella es lo método y coordinació, dexta d' haberhi quelcom més de propi, en la novetat d' algunas reflexions y provas, y método de tractarlas.»

«Pera major claretat se dividirá est Discurs en dos Capítols: l' un sobre l' Primat de Sant Pere: y l' altre, sobre l' de sos sucesors los Romans Pontífices.»

No 's pot dir que sigui un treball literari, puig que la materia ho priva, mes lo que si 's pot assegurar es qu' es un follet escrit ab molta claretat y método, puig que, segons l' autor, son objecte principal no fou «parlar als doctes, sinó als menys instruits.»

En lo primer capítol las provas son tretas dels llibres del Nou Testament, y d' algun Concili, reforzadas ab l' opinió de teòlechs de fama.

En lo segon la prova principal es la de la conve-

niencia, y de l' absurdo, donant també com á proves algunes descisions de Concilis y oponions de Sants y altres escriptors de reconeguda fama.

Una cosa deu ferse observar com á detall curiós d' aquesta obreta, y es la defensa que fa, en los números 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 y 28 del capítol segon, de l' infalibilitat del Papa, presentant per aquet objecte bastants arguments, y entretinguentse á combatre los que no ho crehen que diu pertener a la major part á l' Iglesia Galicana.

Lo discurs forma un volúm de 106 planas impresas, del que se 'n feren dos edicions, una ab l' ueso, altre económica, en 1801.

DE LA POTESTAD DE LOS OBISPOS PARA MAYOR ILUSTRACION DEL PRIMADO PONTIFICI, Ó DEL DISCURSO QUE SOBRE ÉL TIENE PUBLICADO EL MISMO AUTOR DE ESTE.—GERONA.—EN LA OFICINA DE VICENTE OLIVA, IMPRESOR DE S. R. M.

Pera comprensió de l' objecte d' aquesta obreta, traduhirém part del prólech:

«No es aquest un Tractat de la Potestat dels Bisbes, seguint l' estil dels e. critors Pracmátichs... que discutexen totas las materias á que s' estén dita Potestat. L' objecte es tractar d' ella en general; establir los principis docmátichs en que 's funda, y deduhir las consecuencias relativas á las facultats episcopals respecte á las del Supremo Pontífice.»

«La conexió que té est Discurs ab l' altre que vaig publicar sobre 'l Primat Pontifici, y la correlació de la Potestat dels Bisbes ab la del Papa farán indispensable y precis l' acort dels principis fonamentals, y prerrogativas del Primat: mes axó matex donará ocasió á que s' illustrin ab novas provas, y se desvirtueixin várias objeccions que poden ferse: condescendint en aquest particular á l' insinuació de Personas d' elevat merit y caràcter, que tenen per oportuna y convenient alguna major extensió de l' assumpto.»

«Per lo demés, la mira qu' he tingut en esta obreta es la mateixa que vaig tenir en l' altre del Primat y vaig esposar en son Prólech...»

«Sòls dech advertir que mon objecte no 's reduhex precisament... á vindicar las prerrogativas de la Sede Apostólica; sinó que s' estén, també á mantenir las suyas á la dignitat Episcopal; y á fortificar sobre tot l' Unitat de la Iglesia...»

Tot seguit entra en materia, sens fer cap divisió, ni de Capítols ni de articles, no dexant sinó l' acostumada numeració dels parrafos.

Mes no per axó dexa d' haverhi tres divisions ben marcadas, puig fins al número 17 tracta del Primat del Papa, reforsant los arguments que en pro de sa existencia havia donat en l' anterior discurs, y presentantne de nous; del 17 al 29 fa lo matex ab l' infalibilitat del Papa; y d' aquest fins á acabar, tracta de la potestats dels Bisbes, lligantla ab lo tractat del Papa, de manera que l' obra, en conjunt, sembla escrita pera probar la primacia del Papa.

Esta obra forma un plech de 150 planas, acabant ab la fecha 30 de Mars de 1802, en que fou impresa.

Aquestas duas obras s' imprimiren juntas á Gerona, l' any 1823.

VIII.

MANUAL DE REFLEXIONES SOBRE LA VERDAD DE LA RELIGION CATÓLICA, Ó MOTIVOS DE SU CREDIBILIDAD: ÚTIL Á TODA CLASE DE PERSONAS, NO SOLO PARA UNA FIRME É ILUSTRADA CREENCIA; MAS TAMBIEN PARA LA CREENCIA DE DICHA RELIGION; QUE Á BENEFICIO DE LOS MENOS INSTRUIDOS PUBLICA EL DOCTOR FRANCISCO DORCA, CANÓNIGO DE LA SANTA IGLESIA DE GERONA: CON UN APÉNDICE SOBRE LA CREDIBILIDAD EN PARTICULAR DE CADA UNO DE LOS DOGMAS QUE PARECEN MAS INCOMPREHENSIBLES.—GERONA, AÑO DE 1804. — POR VICENTE OLIVA, IMPRESOR DE S. R. M.

Comensa ab una especie d' introducció «als párrocos que llegixin lo present escrit.»

Seguex luego l' prólech, ahont se manifesta l' objecte, y l' utilitat d' aquestas reflexions manifestant que no escriu aquesta obra pera convencer als bons cristians puig que la Rahó Christiana no necessita eexaminar per assegurar-se de la Fé, sinó en tot cas pera conèixer millor lo preu inestimable de la que ya poseex, y anyadex «y tenir armas ab que rebátr al contrari sens que fassi despèndrer sa Fé del sucès de sas reflexions.»

Que l' obra esta dividida en duas parts s' haurá pogut col·legir facilment ab la llegida del títol. La primera, que l' autor l' anomena la principal part, se subdividex en cinch articles y una conclusió, que s' ocupan de las materias següents:

Primer: essencia, objecte y divinitat de la Relligió de Jesucrist.

Segon: divinitat de Jesucrist, demostrada per la calitat y progressos de sos apóstols y doctrinas.

Tercer: continúa demostrantse la divinitat de Jesucrist, ab la reprobació del poble Judáich y de sos sacrificis.

Quart: divinitat de la doctrina y Relligió de l' Iglesia de Jesucrist y quina siga aquesta Iglesia.

Quint: se continúa demostrant per lo cotetx ab las sectas heréticas, que l' Iglesia Católica, y sa doctrina, es la sola verdadera de Jesucrist.

Seguex després una conclusió de tot lo manifestat en los cinch capítols d' aquesta primera part.

La segona part, com tenim dit, se contrau á Reflexions, sobre la credibilitat dels Dógmats de la Relligió en particular, per la congruència que tenen ab la rahó, fins los més incomprendibles.

Ocupa 'l primer lloch una especie d' introducció en la que desenrotlla l' títol d' aquesta segona part; es, diu qu' esta l' escriu pera fer véurer que fins los dogmas més incomprendibles tenen congruència ab la rahó. Manifesta també que no tots los qu' han comprés la primera part compendrán la segona, puig qu' aquesta es molt mes difícil.

Los Dogmas de que s' ocupa son: lo de la Santíssima Trinitat, lo del pecat original, lo de l' Encarnació del Diví Verb, lo de la resurrecció universal, y lo de la Sagrada Eucaristia.

Ara bé; lo conjunt es agradable per més que tinga molts defectes de detall, puig lo llenguatge es armoniós y agradable, cosa no molt comú en aquestos treballs. Lo método es molt rigorós, y axó unit ab la bellesa de molts idees, fa que cantivi l' esprit al llegirla.

Mes no li faltan contras; en primer lloch, ne té

una que porta en sí tota obra d' aquesta mena, y es la falta d' aquella imaginació, y d' aquella iniciativa propia que tant agradan en las obras políticas é históricas, y de que tanta gala podia fer En Dorca.

Acabadas aquestas lleugeras observacions, se 'ns ha ocorregut preguntarnos: ¿ha satisfet En Dorca ab aquesta obra la promesa que fa en son prólech? Podem sens pòr d' equivocarnos contestar negativament. En lo prólech diu que 'l obra no es escrita per convèncer als catòlics, puig que no ho necessitan, sinó pera donarlos armas ab que combàtrer los partidaris del filosofisme. Per lo tant, no devia pèndrer per punt de partida, pera sas demostracions paraulas dels llibres de la Biblia, y dels grans pensadors de l' Iglesia, puig qu' aquesta classe d' arguments cap forsa fan als racionalistas. Si bè s' examinan, las conclusions tenen per prova la Revelació, la qual negan los racionalistas. Axis, donchs, creyém qu' aquesta obra no serveix pera lo que 's proposá En Dorca.

Forma un tomo de 140 planas de imprés.

ILUSTRACION QUE PARA MAYOR INTELIGENCIA DEL MANUAL DE REFLEXIONES SOBRE LA VERDAD DE LA RELIGION CATÓLICA Ó MOTIVOS DE SU CREDIBILIDAD AÑADE SU MISMO AUTOR.—GERONA.—AÑO DE 1864.—POR VICENTE OLIVA, IMPRESOR DE S. M.

Lo primer que 'ns crida l' atenció es una nota que diu:

Al que llegexi.—Encara que lo *Manual de Reflexions* que tinch publicat sobre la veritat, ó motius de credibilitat de la Relligió Catòlica, si 's llegex per enter ab la deguda atenció, declara visiblement lo modo y fi que 'm vaig proposar, y la manera ab que deu llegirse, y usarse de la provas que conté; axis en sa part primera y principal, com en la segona sobre la *credibilitat* dels Dogmas en particular, ó sa congruència ab la Rahó: ab tot m' ha semblat convenient anyadir las següents ilustracions qu' encara que sian supérfluas pera cualsevol lector intelligent, y ben intencionat, poden esser útils per' altres, fèntlosi advertir lo que tal volta no reparaven y deu atèndrerse.»

L' obreta 's divideix en los articles següents:

Primer: sobre las provas de credibilitat dels Dogmas; y 'l modo y fi ab que uso d' ellas.»

Segon: «sobre l' argument ab que provo la credibilitat del pecat original.»

Es aquesta obra filla llegítima de l' anterior y's pot ben assegurar qu' es sòls una ampliació y vindicació de l' anterior; perque ab ella aumenta las provas donadas en alguns llochs de la dita obra, y al mateix temps demostra que no es res de mal intentar la comprensió dels Dogmas de la Relligió Catòlica per medi de la Rahó, puig axis ho han fet molts Sants Pares y altres personatges del Catolicisme.

En quant á las ideas y qualitats, esta obra no 's diferencia en res ni per res de l' anterior.

D' ella no 'n ha donat noticia cap bibliógrafa, axis es qu' es ara la primera vegada que se 'n escriu. L' eczemplar qu' he tingut á la vista pera dirne aques-

tas quatre paraulas, perténex á la biblioteca del Seminari de Girona.

Hem acabat. Ab los estudis fets crech que s' haurá pogut compèndrer l' importancia que té l' estudi del sabi canonge Dorca, y lo injustos que son los bibliógrafos no ocupantsen ab l' estensió deguda.

Quedaré satisfet si aquest esgarrapat trevall ha convensut á mos lectors de qu' En Dorca era un sabi digne de estudi.

FI.

EMILIO GRAHIT.

L' APRENT FERRER.

Malalt per tu d' amoretas
vaig venir á Montmanent,
y á ton pare vaig pregarli
que 'm prengués per aprenent.

Pica y repica 'l ferro
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor tèu.

Las penas que jo pateixo
l' enclusa las sab ben bè,
cada cop que 'l mail hi dringa
un sospir de mon cor es.

Pica y repica 'l ferro,
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor tèu.

Ton pare diu que per Pásqua
anar per fadrí podré,
jo he 'prés l' ofici, y tú encare
d' estimarme no has après.

Pica y repica 'l ferro
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor tèu.

Si al anármes no m' estimas,
tinch de ferme matiner,
y aniré per las montanyas
á venjar los teus desdenys.

Pica y repica 'l ferro,
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor tèu.

Si festejas ab un altre,
lo promés te mataré;
si 't ficas monja, haig de vindre
á posar foch al convent.

Pica y repica 'l ferro,
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor tèu.

Si Déu del mon se te 'n porta
per vení ab tú 'm moriré,
si aquí l'amor no vols dar-me
tindrás de dar-me'l al cel.

Pica y repica 'l ferro,
pica ferrer;
mes dur que 'l ferro encare
n' es lo cor teu.

F. UBACH.

D' ACÍ Y D' ALLÀ.

Trenta un dies tira lo mes d' Octubre que avuy se comença de comptar, y cada un d' ells se pot ben dir que registra una cosa ó altra digna d' esser apuntada y coneguda.

Set batalles memorables han tingut lloch en lo decurs del mes aquest. La primera es la de Salamina (20 octubre, 480 avans de J. C.) que deslliurà la Grecia salvant la civilitació; la segona y la terça son la de Issus (333 ants de J. C.) y la d' Arbelles (331 ants de J. C.) que asseguraren a Alexandre la conquesta del Asia; la quarta la de Philippos (23 de octubre 712 de Roma, 42 ants de J. C.) que 's pot dir fou tomba dels derrers Romans, esclafats sota les runes de la república romana; la cinquena es la que guanyada per Constantí vora del Tiber y quasi be a les portes de la Ciutat eterna, lo feu sol possessor del imperi Romà, influint de la manera que es sabuda en favor de la propagació del Cristianisme; la sisena es la batalla de Lepanto (7 d' octubre del 1571) que deslliurà dels turchs l' Europa entera; y es finalment la qui fa set, la de Jéna (14 octubre de 1806) en la que lo rey de Prussia y lo duch de Brunswick foren aterrats per les hosts del Gran Napoleon, l' héroe del segle.

A 7 d' octubre foren celebrades les bodes de Canà; y a 17 del propi mes del any 1840, les cendres del primer Bonapart eran respectuosament translладades de l' illa de Sta. Helena hon reposavan.

Lo mes d' Octubre era lo vuyten mes del Calendari de Romulus en lo qual l' anyada no 'n tenia mes quedèn, y ocupava en lo de Numa 'l desén lloch, que ha mantingut encara dins del nostre. A 23 del mes, entra lo Sol al signe d' Escorpi, vuyten dels del Zodiach, lo que féu batejarlo ab nom d' *October* que li davan los Llatins, encara que hi ha qui sosté, que es perquè dels deu mesos de que constaba l' any romà, ell era 'l qui s' esqueya a fer vuyt. Altres fan derivarli l' nom de *octo imbrium*, (lo vuyten de les pluges) sotaententhi *mensis* (mes), com qui diu: «vuyten mes de les pluges», no perquè la mala estació hagués començat set mesos avants, sino perquè des del equinóxi de Setembre que trau etimologia de son lloch en lo Zodiach, los vents y les tempestes regnan per damunt nostre hemisferi. Sia com sia, son primer nom s' es aguantat ferm a través de les centurries contra la lagoteria d' un Senat, l' aballiment d' un Commodus y la vanitat d' un Domicià. Lo pri-

mer tractá endevades de mudar son nom antich ab lo de *Faustinus*, en honor de Faustina muller del emperador Antonín; lo segon ab lo d' *Invictus* (invenible) sens dubte en honor de Mars, qui tenia consagrat aquest mes sota sa protecció; y lo terç ab lo seu propi nom de *Domitianus* que tampoch li re-seixí.

Róma pagana tingué mes dies feriats que la Roma cristiana. Entre los descendents de Romulus lo mes d' octubre en particular abundava de festes y de solemnitats nacionals.

A 4 del mes (IV Nonas octobris) se feya la solemnitat del *Mundus patens*.

Lo dia 12 (IV Idus octobris) fou consagrat per un altar a la Fortuna de retorn, *Fortuna reduci*, per adular a August qui tornava a Roma després de pacificar la Sicilia, la Grecia, la Syria, l' Asia y 'ls Parthos.

Al 13 (III Idus octobris) venian les festes Fontinals, *Fontinalia* de Festus, *Fontanalia* de Varron, en les que 's posavan coronas a les fonts y als pous al quals la solemnitat se dedicava.

Al 15 (Idibus octobris) era sacrificat al déu terrible de la guerra un cavall, nomenat *October equus*, en memoria del cavall de Troya. Entre les varies y estranyes cerimonies d' aquest sacrifici una d' elles consistia en que la quia que 's tallava al cavall en lo Camp de Mars, havia d' esser transportada ab tant de lleugeresa al temple de aquest déu, que en arribant pogués degotar-ne encara alguna sang damunt del foch del altar.

Al 19 (XIV Kalendis novembris) celebravan los Romans l' *Armilustrum* paraula que 's pot derivar de *arma lustrare*, fer revista de les armes; ó be de *Arma luere* fer l' expiació, la consagració ó la benedicció de les armes, com diu lo Sr. Bastús. Tots los que assistian a aquesta revista ó purificació que 's practicava en lo Camp de Mars, s' hi presentavan enterament armats de cap a peus, la testa encerclada de coronas, dant voltes per la plaça al so de les flautes, en tant que 's consumava 'l sacrifici en lo que s' hi cremavan moltes armes.

Al 28 (V Kalendis novembris) y següents, eran donats los *Jochs de la Victoria*, instituits per Sylla.

Y eran celebrats a fi de mes les *Vortumnals* y 'ls *Jochs sarmàtics*.

Lo nom de *Vendémiaire*, (mois des vendanges), que l' Almanach Republicà francés acertadament li dava, corria des del dia 23 del Setembre del nostre, fins a igual diada del d' Octubre. Avants d' aqueix, se li dava lo de Pluviôse, empero al poch temps li va esser tret, per darlo al Febrer, a qui molt millor esqueya.

L' Octubre es lo mes de la verema y del espadiment de cor. Lo pagés ven ab ell ja segur lo grà dintre 'l graner, los fums que pujan per les cretles del brescat dels cubó de la tina, revifan sos llassats membres y la Tardor ve a torcarli ab son vel d' or, la front colrada per l' ardorós estiu, deixantli serena y calma com lo cel que la adossera. La indiferencia per los temporals succeheix a les angunies que un cap de núvol per por de pedregades li inspirava. Tot

es joia y plaher, tot satisfacció, tot ditxa. Mas les festes no 'l desvaneixerán y avants que l' Hivern li vinga á embalbir los dits y á encarcerar sos membres, s' haurá enllestit á sembrar la llevor que 'l gebre ó les glaçades aturarán de créixe á fins y á tant que Primavera vinenta puga guiarla en son explet y darli vida.

*Estaba Don Othubrio sus misiegos faciendo,
Iba como de nuevo sus cosas requiriendo:
Iba para sembrar el invierno veniendo,
Ensayando los vinos que yacen ya ferviendo;*

diu galantment Berceo, parlant del mes d' octubre; y los pintors lo representan, uns, somrisent, coronat de pámpols esgroguehits, d' hont penjan bellissims y empurpurats rahims; altres baix figura de caçador ab una liebre á sos peus y alguns aucells voletejant damunt son cap, y una especie de bóta allí á prop seu. Altres iconólechs hi ha, que l' han representat ab una corona d' alzina, arbre que 's desfulla molt mes tart que 'ls altres, y vestit de vermell, perque la vegetació en arriuant en aquest mes pren una color un xich vermellosa.

Los Llatins li havian consagrat una festa á V dels idus baix nom de *pater Dionysius*, sobrenom de Bacchus, y mes tart, una cosa notable, dos dies avants d' aquella, á 9 del mes, s' ha celebrat la festa de Sant Dionysi ó Denys en l' Esglesia Cristiana. La tal solemnitat entre 'ls pagans era una veritable bacanal, en la que s' hi bevia fins á la completa ubriaquesa.

Los Grachs moderns tenen una dança que nomenan la *valaca*, imitant als veremadors quant trapitjan los rahims al cub, y á la qual s' entregan sense reserva per mig de llurs vinyes en les que hi parantaules tots los diumenges y dies de festa dels mesos de Setembre y d' Octubre.

També era á principis del mes en que hem entrat, que 'ls Egypcis solemnizavan lo que ells deyan la *festa del bastó del Sol*, suposant, segons se creu, que al Astre li calia un puntal pera després del equinóxi de la Tardor, ó réra-vèra.

A 5 del propi mes, Athènes celebrava les *Thesmophories* en honor de Cères d' Eléusis. Aqueixa festa que durava nou dies era molt famosa en la antiquitat pagana. L' origen del ceremonial s' atribuia á Cères, qui, essent anada á Eléusis, petita vila de l' Atica, pera cercarhi á sa filla Proserpina, segrestada per Pluton, havia amostrat als habitants l' art de l' agricultura. A dalt d' una carreta que 'ls bous tiravan moit á poch á poch, hi havia una panera adornada, y una munió de minyonsathenienses hi anava á derrerera dubent també paneres tapades ab un vel de púrpura. L' un dels dies era nomenat *dia de les alxes*, perque durant tota la nit que 'l precehia, homens y dones corrian de l' una banda á l' altra ab antorxes abrindades. La recompensa dels vencedors en los jochs y combats gymnichs era una mesura d' ordi, continuant anyalment aqueixes festes fins al regnat de Theodòsi qui doná ordre de que fossen suprimides.

Los Grecs y los Romans de l' antiquitat, celebra-

van també una festa en Octubre, fent gracies per l' aparició dels *grans llevats*.

Per un contrast estrany y singular l' alegre mes de la veréma y de la joia se veyá entristit, per la creencia en que estavan los antichs, de que lo geni del mal regnava en aquesta época, en que eran celebrades igualment les festes dels morts ó dels parents, baix nom de *Eleutheries*, essenthi en elles invocat lo Mercuri infernal. D' aquí deu venir l' horror ab que encara actualment, per als malalts y entecats, lo poble 's mira 'l mes que tanta estona ha 'ns ocupa. Ay! que massa rahó té! Que al temps de caure la fulla, han volat també ab lo vent d' Octubre, los derrers sospirs d' homens, dels qui l' humanitat se 'n recordará per sempre mes, guardant llurs noms estojats en les planes del llibre de l' Historia.

A 1er d' Octubre de 1684, finava Pere Corneille, lo mes gran autor dramátich que haja tingut la França.

Lo dia 6 del propi mes del 1825 nos robava á Lacépède 'l gran naturalista que treballava habitualment vint hores cada dia.

Cánova, l'escultór italiá, que tenia en son escárpera la gracia, la fecunditat, l' acabat de execució y l' harmonia del contorn; Tycho-Brahé l' astrónomo infatigable; inventor d' un sistema planetari; Réaumur lo naturalista y físich, que inventá lo termómetro de son nom, morian també en aquest mes, lo primer al 13 del 1822; lo segon al 14 del 1601; y al 17 del 1757 lo terç.

Talma, l'actor, moria á 19 d' octubre del any 1826, als seixanta sis anys de son etat; Julius-César Scaligero, á 21 del de 1558; Torricelli, lo geómetra de Faenza, successor de Galileo en la cátedra de Matemática de l' Academia de Florencia, é inventor del barómetro, expirava no tenint mes que trenta nou anys, lo dia 25 de octubre de 1647; y á 27 del meteix mes del 1553, condemnat per Calvinus, ab excusa de que Princeps y Magistrats devian castigar ab pena capital als heretges, moria cremat de viu en viu en Ginebra, Miquel Servet, metge y theólech espanyol, nat en 1509 á Vilanova d' Aragó, segons uns, de Tarragona, segons altres, del qui Leibnitz n' escrivia: *A mi 'm fa tanta més compassió la malhaurada sort de 'n Servet quant lo seu mèrit havia d' esser extraordinari; puix s' ha trobat en nostres dies que tenia un coneixement de la circulació de la sang, superior á tot lo que d' avants se 'n savia.*

En quant á refrans, llevat dels següents, no 'ns ne recordan d' altres que al octubre 's referescan:

Per Sant Francesch, (dia 4)—lo tórt al vèsch.

Lo fret d' Octubre,—mata l' eruga.

Quant Octubre arriba al fi,—ja Totsants es al mati.

Lo mes notable de les fires ab que Barcelona ha festejat los dies de la mare de Deu de la Mercé, es, sens dubte, la Exposició regional Catalana que s' ha organitzat dins l' Edifici de l' Universitat nova en lo carrer de Corts. Improvisada, se pot dir, en lo que va de una setmana en esta part, ha d' haver pujat molt mes enllá de les esperances que en ella sos iniciadors

fundavan, tant per l'abundancia de materies exposades com per lo tocant al gust en llur col·locació que á dir la veritat no ha deixat res que desitjar. Prova de que los industrials de Catalunya mantenen encara viu l'esperit de progrés que sempre ja de antich los ha fet véure entre los pobles mes comercials y emprendedors de la vella Europa.

Entremig de l'ordenada confusió, passarén per al costat d'una cosa qualsevulla que us farà aturar ab intent de contemplarla expressament, emperó, ja's pot apostar que no haurá batut la péndola trenta vegades seguides lo segon, sense que vos hi giréu d'esquena per fixar la vista en quelcom mes de diferent que no per ço tindrà lo privilegi d'ocuparvos la pensa per mes estona que'l primer, tanta es la varietat de productes, lo notables que son ells y lo bon gust artístich que ha presidit en sa presentació. Allí de teixits de tota mena, de màquines de tota classe, de dibuixos y estampas, de objectes naturals, de flors y plantes cultivades, de avençaments materials (prova certa dels morals) no'n vullau mes. ¡Quantes coses hi havem vistes que les hauriam admirades y celebrat com forasteres si en un lloch que no fos l'Exposició nos haguessem escaygut á véureles! Y quantes de tant ó més dignes no haurán restat de venir á figurarhi per la curtedat de temps de que per sa remesa se disposava ó per l'aturament de la modestia que sempre per un regular acompanya al mérit veritable! —Catalunya s'es amostrada avuy digna de la seva fama, y lo que mes satisfet deixa, es lo pensar que no es Barcelona l'única ciutat que dona mostra de plenitut de vida sino que es tota la terra hont la llengua catalana serveix d'únich transmissor dels pensaments virils que en ella brotan, richs d'activitat y exuberants de bona sava.

Vich, la Reyna de la Montanya, també hi pren part en aquest moviment de propulsió. Passatdemà farà just un mes que s'inaugurava allí l'encesa del gas hidrogeno carbonat pera sa pública iluminació, elaborat per lo systema catalá degut al Dr. Arbós, catedràtich de aquest Seminari Conciliar, y baix sa immediata y entesa direcció. Lo gasómetro montat segons les instruccions del dit senyor, es espayós y capaç de sòbres pera subvenir ben bé á les necessitats de la Ciutat, y les qualitats del fluid que d'ell surt tant bones, que's vèu be per la claretat de la flama y pureza de la llum, que lo systema Arbós supera als estrangers empleats fins ara en sa confecció. Y açó que als primers dies de funcionar un establiment de aquestes condicions, tothom sab que hi sol haver una xica de confusió, que altera sempre les bones qualitats del producte. Segur es que deu sortir encara molt millor actualment y deu marxar tot ab mes regularitat que quant nosaltres hi eram.

A les hores, gracies á la deferencia del sén Director que'ns ho ensenyá tot per peces menudes, poguérem apreciar la válua de una de les fonts de riquesa de nostre comarca, parlem de la hulla ó carbó de pedra de Sant Joan de les Abadesses, ó mes ben dit, de Surroca y Ogassa. Devant nostre, fou carregada una de les retortes ab cinquanta kilos de hulla de les mines de aquella localitat, que acabada la destilació, dava

de residus trenta sis kilos de un hermós cok que res te d'envejar al mes bo del estranger, lo que suposa un desprendiment de çatorze kilos ó sia un 38 per 100 de producte de destilació entre gas y materies pyrogenades. Feta prova seguidament, lo fluit obtingut purificat y amanit com si tingués de esser entregat per al consum, marcava en lo fotómetro una intensitat de 7'4 bugies, desprenentse ab tensió de 0m 006 del manómetro y ab gasto de 60 litres per hora. A posta havem apuntat aquestes xifres perque pogan servir de punt de partida á càlculs ulteriors. ¡Tant de bo que en totes parts seguisen l'exemple del gasómetro de Vich, que's proposa esclussivament no emplear en la producció de gas, cap materies que no sien sino extreptes directament del país!

Potser aquí en Barcelona, tindriam mes claror de la que tenim als vespres y una llum mes blanca y descarbonada, que no s'hagués de avergonyar com fa ab los fanals de gas d'avuy en dia, davant los de la rogenca y opaca del petroli. Res, esperám, que dia vindrá en que's perde la mania de estrangerejarho tot per que puga semblar mes bo. ¡Deu nos lo deixi assolir!

L'etat mitja en tot original y en tot única que á vici y virtuts, costums y usos á tot va saberhi impretermitir en sagell propi y característich, que encara ara se transpinta á la nostra época, fou sobre tot en los menjars hont feu relluhir una opulencia y una fastuositat, reminiscencies de aquella decadencia romana á que la tant escataynada disolució dels temps presents no ha pogut arribar ni á somniarhi.

Sòbres d'açò contan les croniques que un gentilhome de prop de la vila de Carcassona convidá á Carles IX de França, y per acabament d'un dinar esplendit les postres consistiren en badarse lo sostre per donar pas á una grossa y espessa boyra que esclatá ab una fressa semblant al terratremol del tró deixant caure per damunt dels convidats una pedregada de confits, seguida d'una aygua ros d'esencies y perfums.

D'una d'aqueixes estranyes cerimònies ne trau etimologia lo mot *entremés*.

Tothom sab lo que significa la paraula *entremés* en la acepció comuna de peça cómica ó dramática, curta, jocosa y burlesca, que serveix d'intermedi als espectacles teatrals.

Lo teatre francés considera les tals composicions com á propies de la escena espanyola, y en honor del *suum cuique* es precis confessar que 'ls nostres vehins de la part dels Pyrenéus son los inventors de la cosa, y sino veuse aquí la prova:

Ja fa molts d'anys, en les festes de la Cort de França eran nomenades *entre mets*, ó *entremets* les decoracions que's feyan rodolar per dins de la sala del festí y que representavan, viles, castells y jardins ab fonts y brolladors d'hont ne rajavan licors de tota mena.

Apropósit recordarém de passada que en lo dinar que Carles V, rey de França, dava al emperador Carles IV, en 1378, eixint de missa la comitiva va

passar per la galeria ó porxada dita dels Mercers, cap á la gran sala del palau, hont les taules estavan ja parades. De tres armaris que hi havia l'un era ple de vexella d'or, l'altre de vexella de plata sobredaurada, y l'altre de vexella de plata pura. Cap á la fi del dinar, començá l'espectacle ó *entremets* apareixent una nau ab sos pals, veles y cordatges, y ab les armes de Jerusalem en los pabellons. Dalt de la coberta ó combés, se distingia Godofre de Bouillon acompanyat de molts cavallers parats de totes armes. Lo vexell va anar avançant per lo mitg de la sala sense deixar ovirar la maquina que 'l posava en moviment. Acte seguit aparegué la ciutat de Jerusalem ab ses torres omplertes de Sarrahins. Lo vexell á les hores s'hi acostá, los cristians saltaren en terra y montaren al asal; los asetjats feren bella defensa; moltes escales caygueren y ab elles á capgirells los qui escalavan, mes fou á la fi retuda la ciutat.

La etymologia creyem que aixís no es gens costosa de deduir, mes á mes en una paraula que en castellá y en catalá conserva la pronunciació idéntica y genuina del temps en que fou començada d'usar, lo qual li dona un valor filològich incontestable.

Potser que anem errats; si es aixís demanem que se 'ns rectifiqui y entretant per fins que tal succeheixca supliquem als escriptors catalans que si tenen de escriure lo plural de la paraula «entremés» no la modifiquen absolutament per res en sa desinencia ja que plural es la segona de les radicals que entran en sa formació, y que altres ni hi ha de mots que 's troban en igual cas.

1er d'Octubre de 1871.

JOAN MONTSERRAT Y ARCHS.

LO CENTRO ARTÍSTICH D' OLOT.

Lo dia 15 del passat mes tingué lloch á Olot l'adversari de l'instalació en aquella vila del *Centro Artístich*. Avans de descriure breument tal solemnitat, devem dir qu' es aquest *Centro* una associació d'artistas (casi bé tots pintors) y moltes altres personas amants de las Bellas Arts, quals personas, sens altra influencia que la de llur propia iniciativa, han lograt formar una verdadera academia, encara que modesta, una classe ó ensenyansa de pintura y escultura, un taller pera 'ls treballs artístichs y un Museu de quadros y esculpetures. Totes aqueixas cosas, sens eczagèració, conté lo *Centro artístich* d' Olot, honra de la provincia de Girona y fins de la terra catalana. Un any conta ja de vida, cada dia més próspera y florecent, de tal modo que, tot y tenir, com té la vila, ensenyansa oficial de dibuix y pintura, lo *Centro* conta molt més d'un centenar d'alumnos. En quant á socis y á fondos ó capitals de la Associació, aumentan progressivament uns y altres.

Dats aytals breus antecedents, dirém á nostres lectors que la solemnitat indicada fou una cosa veraderament encisadora. La sala en que tingué lloch, á

entrada de fosch, estava rica y bellament aparellada ab domassos y cornucopias á las parets y satí al sol de terra. Damunt dels primers, y en llorejats medallons, s'hi llegian los noms dels pintors, escultors y arquitectes CATALANS mes famosos. Al cap de vall de la sala, profusa y lucosament illuminada, s'hi havia construït una tarima, endomascada y encatifa da també, ab taula coberta, en qual bell mitx hi havia posat l'escut del *Centro artístich*. — Ocupava la presidencia, tinguent á cada costat las autoritats de la població, y junta directiva de la societat, son il·lustrat President D. Esteve Paluzie y Cantalozella. Inaugurá la festa ab un discurs-memoria lo profesor del *Centro* y distingit pintor D. Joseph Berga. Despres ne llegí un de bastant ecstens lo sobredit President, altre lo soci secretari de l'Academia Sr. Casabona, discurs, per cert, ben erudit, altre de molbreu nostre col·laborador En Joaquim Riera - que s'esqueya á Olot y qual parlament per l'assumpto y per esser escrit en catalá donarém á conexe en un dels prócsims números de LA RENAXENSA, terminant la sessió las paraulas de gracias llegidas per lo simpátich soci Sr. Puigdevall. Entre mitx dels discursos se llegiren també tres bonicas poesias, catalana 1 una y deguda - ¡cosa admirable! - al dependent ó *conserge* de la societat, y las altres duas castellanas, escrita l'una per lo soci y celebrat pintor Sr. Vayreda y l'altra per altre inspirat soci, qual nom sentim vivament no recordar. La catalana fou llegida ab bona intenció per lo soci Sr. Bassols.

Finida la sessió ab la distribució de premis, consistents en bonichs álbuns, als deixebles mes aprofitats, lo numerós y molt triat concurs passá al taller del *Centro*, admirant las obras d'art allí ecsposadas, entre las quals cridava molt l'atenció una escultura feta de fanch, per un loy d'onze anys.

LA RENAXENSA aprofita de bon cor l'ocasió pera donar un públich testimoni de fonda simpatia al *Centro Artístich* d' Olot y participa de la satisfacció del noble orgull que deu sentir cada un dels seus socis. Sia tot pera 'l bon nom y la gloria de nostra patria Calalunya.

Z. Z.

MEDITACIÓ.

En mitj la nit tranquila, Senyor de las alturas,
jo sento com ressona la veu de la quietut,
jo sento 'l cant d'hossanna qu' á vostre trono envia
la mar ab son murmur, la flor ab son perfum.

Qu' accents te aquest silenci, que l'ánima no escolta
si 'l vici l'ha allunyada de son Criador y Deu!
accens qu' al just goig donan, y axecan sa mirada
envers la aymada patria que li promet la fé!

En los estels oviro las llágrimas que 'ls àngels
acongoxats llensaren quant l'home, ingrati, pecá
lo jorn, que d'orgull cego, son Deu desconeguentne,
del arbre de la vida tastá lo fruyt amarch.

colacats no produí Barcelona lo efecte qu' oferí especialment lo tercer dia de la vuytada. S' donà fi á las diversions de la jornada ab un castell de fochs artificials que s' havia en la Gran via; mentre en lo Prado y en lo grandíós envelat de la Plassa de Catalunya se dansava de bo y millor fins á la matinada.

DIA 25.

Contribuhia en est jorn á aumentar l' animadíssim aspecte que presentava la Ciutat lo dia antèrior, lo mostrar las moltíssimas botigas que hi ha en los principals carrers llurs ben disposats aparadors plens de tota classe de géneros en artistica combinació que no havian pogut ostentar lo dia avans per serho de festa. — Los balls populars continuaren recorrent la Ciutat. — A la tarde tinguèren lloch las grans carreras de cavalls, espectacle nou en Barcelona y que s' presentà ab totes las circunstancias que 's fan tan agradables y comuns á l' estranger. L' aspecte del ben construít Hipódromo, qual valla rodejava un mar de personas, y qual estensa graderia y elegant tribuna estavan completament plenas d' una lluhida concurrencia, era encisador. A dos quarts de cinch en punt se donà la senyal de la 1.ª carrera, en la qu' obtingué 'l premi de 2500 pessetas lo cavall nomenat *Niño*, montat per son propietari Felip Gimenez, de Reus. Lo segon lo guanyà lo *Navarro* d'en Leandro Canals, de Manresa y 'l tercer premi l' obtingué 'l cavall *Muley* d'en Joan Martin, de Barcelona.

A la nit, si be 's pogué disfrutar un rato del sorprenent efecte de las lluminarias que foren mes profusas que las del dia anterior, la pluja y 'l vent que s' alsá impediren que 's pogués gosar per molt temps de semblant espectacle, si be aixó no descoratjà á la munió de balladors y balladoras que al compás de la cobla de Castelló dansavan las acompassadas sardanas en mitj de la Plassa Nacional, qu' estava també il·luminada ab gas y adornada ab banderas espanyolas.

DIA 26.

Lo dimars 26, tercer dia de las festas, seguiren los balls y los Xiquets de Valls, animant la ciutat ab sos jochs y ab 'l ressó dels instruments que en aquell dia havian de cessar. En la plassa del Padró hi hagué cucanya com anunciat estava y 'l premi, consistent en 20 pessetas, costà bona cosa de resquitlladas y caygudas que divertiren als espectadors.

A las quatre de la tarde hi hagué en la baxada de *Sobradíel* carrera de velocípedos, adjudicantse alguns premis en diner, y en la matexa hora en l' Hipódromo se cantaren y tocaren totes las pessas del concert ó festival dirigit per lo popular músich y poeta en Joseph A. Clavé, essent totes aplandidas y fentse repetir la quarta part dels rigodons *Los nels dels almugavers*. — Las malas condicions del lloch varen esser causa de que no produhissen las pesas l' efecte que podia esperarse. Lo concert acabá á entrada de foch, hora en que la munió de gent que hi assistí s' escampá pels carrers en que comensavan á encendrer las lluminarias.

La nit era tranquila y axó va contribuir á que fos aquest lo dia en que pogué ostentar tota sa bellesa

lo magnífich aspecte de la Ciutat hont resplandian milés de llums de gas, atxas de cera, y fanals y vasos de colors. Si deguessem donar una idea de las variadas combinacions de llum y 'ls adornos que 's presentaren aquesta nit, allargariam molt los limits d' esta Crónica, citarém tant sols entre 'ls establiments los cafés principals de la Rambla y algunas botigas dels carrers de la Llibertad y Jaume I, y entre 'ls carrers lo de la Boqueria quals archs adornats ab gassas de tots colors que sostenian globos de gas presentaban un preciosíssim punt de vista; la Baxada de la Presó adornada ab archs de ramatje, blancas columnas sostenint estátuas y gerros ab flors é il·luminada també ab llums de gas entre glassats globos; y per sa particularitat l' ornament del de la Freneria, treballat tot ab cartró y paper de molt gust y en la entrada de qual carrer s' alsavan dos ben ideats portals, en los que 's llegia la següent inscripció en nostre idioma « Inauguració — Festas populares. »

A l' Esposició regional y á la de rehims instalada en lo local y al cuidado de l' Institut agrícola, no hi faltá gent, com tampoch al envelat de la Plassa de Catalunya y á las balladas y castells de foch qu' improvisaren alguns barris.

DIA 27.

A la tarde d' aquest dia se verificaren en l' Hipódromo los eczercicis acrobátichs y eqüestres anunciats per las duas companyas dirigidas respectivament per los Srs. Perrone y Loyal, divertint á la nombrosa concurrencia qu' hi assistí.

Si per lo que toca á la part oficial no hi hagué en la vesprada lluminarias, no dexaren de ferne alguns establiments particulars y carrers. Foren també notables en esta vetllada las sardanas que 's ballaren en lo teatre de la *Zarzuela* per las parellas d' ampurdanesos.

DIA 28.

A las 4 de la tarda tingué lloch en l' Hipódromo la festival de músicas militars, en que hi prengueren part 10 bandes dels diferents batallons y regiments acuartelats en esta Ciutat, axis com la música municipal. La poca novetat del espectacle, puig que 's reduí á tocar cada banda una pessa del seu repertori, féu que la concurrencia sigués escasa y que deguessem doldrens mes de que no s' hagués pogut realisar lo intent de la comisió de festeigs de que tal espectacle sigués una verdadera festival, ço es, que de totes las músicas se formés un sol cos, lo qual sens dupte haguera produhit un imponent efecte, pero que no 's pogué realisar, gracias á algunas causas, d' amor propi en lo que respecta á Director. — Contribuí també á que no estés tant animat lo concert, la lluhidíssima concurrencia qu' omplia los salons de la magnífica esposició regional de l' Universitat nova.

Al vespre continuaren las lluminarias d' algunas botigas y carrers. En la Plassa de Junqueras, en mitj del grandíós solar resultant del enderrocament del Monastir, se construí un especie de entoldat circular, format de telas y ramatje y adornat ab llums de colors, en lo cual se dansá hasta entrada la nit, y

en la mateixa plassa s' havia un castell de focs artificials molt notable, tant mes, quant lo costejà lo mateix barri y que agradà á lo numerós concurs que ho contemplava. — En lo carrer de la Riereta hi hagué coro y orquesta y ball, en l' envelat de la Plassa de Catalunya.

DIA 29.

En l' Hipódromo tingué lloch devant d' una no molt gran concurrència lo certámen entre las músicas militars d' eixa plassa, á que hi concurreren 7, essent lo tema obligat la preciosa sinfonia de l' ópera «Martha» de Flotow. Entre tant, en la plassa de Junqueras ahont s' havia format un circo, se verificaren varias corridas de velocípedos y cavalls, en totes las quals concurreren molts aficionats, adjudicantse tots los premis del modo següent: — Primer velocípedos Anton Olive. — Segon, Joseph Rius. — Tercer, lo mateix Joseph Rius. — Corrida de hacas: Primer premi, la haca castanya de 5 anys que montaba Modesto Ros. — Segon, la propietat d' en N. Balari, montada per un aficionat. — Tercer, la que montaba N. Oliveras.

DIA 30.

A la una de la tarde celebrá l' Academia de Bonas Lletres una sessió extraordinaria pera obrir la Galeria de retratos de Catalans il·lustres, comensant enguany ab lo de nostre gloriós Campmany y Montpalau, obra del senyor Ferran, qui pera eczecutarla fou elegit per sort entre 'ls vuyt artistes proposats per l' Academia de Bellas Arts. Al comensarse la sessió, ab prou condol de la nostra ànima, vegérem que, á pesar de l' importancia de l' acte, hi havia mes de la quarta part de cadiras buydas, en tant que la música de l' Ajuntament inaugurava esta catalana festa fent ressonar per las voltas de nostre *Saló de cent* las bufas armonias de la *Gran Duquesa*.

Comensá la sessió llegint lo senyor Miquel y Badia secretari segon de la Junta Directiva de la Comissió de festeigs, los acorts de aquesta, referents al acte que s' anava á comensar, y seguidament descorregué lo president la cortina que tapava'l retrato de 'N Campmany y al apareixer est á la vista de tots, en mitg del respecte que 'ns feu posar á tots en peu, torná á ourers la mateixa música de la *Gran Duquesa* que des la porta del històrich saló, saludaba al il·lustre Catalá. ¡Com devian estremirse sas sendras si fins l' arxiu del segon pis, hont reposan, arrivava'l resso de la música bufa! Passá'l senyor Vidal y Valenciano (Gayetà,) á llegir una ben escrita memoria que com á secretari de la Academia, pera esta festa li fou encarregada. Llegí després lo senyor Amer una oda á 'N Campmany, y desseguida'l senyor don Antoni de Bofarull després de pronunciar algunas paraulas que no poguerem entendre bé, y ab las que, segon se 'ns digué, s' disculpava de no haverli sigut possible escriurer la memoria en catalá que era sa única llengua, passá á ferne lectura, arrancant al acabar bons picaments de mans lo mateix que 'ls altres senyors que llegiren primer. Aprés, lo President senyor Milá y Fontanals doná las gracias á la concurrència y s' axecá la sessió.

A las quatre de la mateixa tarda hi hagué en l' Hipódromo corrida de velocípedos y sortija de cavalls. — En la primera guanyá lo primer premi Joseph Rius, qui havia ja guanyat lo segon y tercer en las celebradas lo dia anterior en la Plassa de Junqueras, y lo segon s' adjudicá al Sr. Zulueta. Abdos vestian richs trajos. Lo segon premi de sortija s' adjudicá al Sr. Miguez.

DIA 1 DE OCTUBRE.

En lo Pla de Palacio ha tingut lloch lo simulacro d' estinsió d' incendi d' una casa que figuraba ser ia hont hi ha establerta la fonda del Univers. La Companyia de bombers s' ha presentat ab tot ordre fent las maniobras ab una regularitat que denota lo ben dirigit qu' está aquell cos.

Desde las primeras horas de la tarde ha ocupat l' atenció de la numerosa concurrència qu' omplia tota la estensió de la Muralla del Mar, Plassa de la Junta Revolucionaria y 'ls molls que rodejan lo port, la festa marítima que ha comensat per las regatas de bots, llanxas y gusis y ha seguit per la de patinadors, nova en Barcelona, la cucanya marítima, los exercicis de natació en los quals han pres part molts contendents y han durat hasta entrada de foch.

A cosa de las deu s' han comensat á aviar los focs artificials, que si be de no molta novetat, han produit un gran efecte en mitg d' un mar tranquil il·luminat per la lluna, y pel qual recorrian multitud de llanxas y barcos adornats ab llums de colors, entre las quals se distingi la del Taller Ambut, lo vapor-remolcador *Monseny*, en lo qual anava la comissió del Ajuntament y la de Festeigs, axis com las dos barcas que remolcava, en las quals anava lo coro *Barcino* dirigit pel mestre Bartomeus, cantant las pessas de son repertori.

En alguns carrers hi hagut músicas y balls, y han aparegut il·luminats axi tots los establiments que ho havian fet los tres primers dias.

Si per finalisar deguésem fer lo judici de 'ls espectacles ab que ha volgut inaugurar Barcelona la que desde avuy podem anomenarsa *Festa major*, deuriam expressar que per part dels particulars s' ha manifestat especial desitj de que siguessen dignes de la Ciutat Comtal, demostrant notable gust en los ornaments é il·luminacions, y que per lo que respecta á l' iniciativa oficial, si be s' ha demostrat quelcom de precipitació en la organizació dels festeigs, nos ha proporcionat lo poguer contemplar una Exposició digna del poble mes avansat, y lo que val mes, ha obert lo camí pera que un altre any puga celebrarse esta festivitat d' una manera que satisfasse totalment á vehins y forasters.

LES SARDANES.

Véus aquí una de les coses que se 'ns fan malbé, sino 'ns acuytem á posarhi remey.

Per una part la funesta influència dels balls francesos, y per l'altre la mes funesta encara de fer sardanes ab retalls d'òperes italianes serà la causa que, dins poch temps, hajan perdut tot son caràcter clàssich, tot son sabor delicat y català, eixos preciosos balls.

Y no s'crega que exagerem; exemples n'han donat á Barcelona alguns, no gayres pochs per desgràcia, que no s'contentaren en fer solzament burla de eixos honestos balls sino que obligaren á retirar-se als balladors á colps y á empentes.

Per aqueixa gent es tonta la senzillesa de les sardanes y sublime l'indecència del *can-can*.

Lo succehit en la Plassa Nacional fou sens dupte lo que mogué als balladors de sardanes á ferho la nit del 27 en lo teatre de la *Zarzuela*, ahont una bona cobla de músichs de Castelló d'Ampuries tocà les següents sardanes:

L'auellet, sardana llarga composta de cants populars ben combinats, y molt ben instrumentada.

A quants tira, Jope? Sardana original d'una melodia preciosa y caràcter ben català. Esta sardana es molt popular en l'Ampurdà.

Norma Y aquí devem repetir lo que avants hem dit, çó es, que prenent de l'òpera per compondre sardanes no logra mes lo qu'aytal fà, que fer malbé dues coses: la melodia de l'òpera y la puresa de les sardanes. Poch felís va estar, per cert, aquell aquí se li ocorregué de la delicada melodia de Bellini ferne una sardana, puix á mes de tenir de cambiar lo rytme y temps ab que fou escrita, resultan los cambis del ball sempre, ó la major part de les vegades, al mig de les frases musicals.

La Linda del Perú, té més d'americana que de sardana y servi sols per fernos admirar la habilitat del tenorista de la cobla, que executà unes difícils variacions en son instrument.

Faust sardana sobre motius de la ópera que porta aqueix nom, de la que n'havem de dir lo meteix que havem dit de la de la *Norma*, y provantnos una volta més la mania que s'es apoderada dels compositors de sardanes.

Y due Foscari fou l'altre sardana composta (si es que compondrer sia lo surgir motius) ab trossos de la ópera del meteix nom.

La Marsellesa arreglada per sardana produeix moit mal efecte, puix á causa de portarse ab un temps molt mes viu del que li correspon, son caràcter bélich s'avé molt malament ab lo del ball; açó deixant apart lo *galicisme* d'aprofitar un cant foraster per un ball català.

La Farandola, ball alegre, y últim del programa, fou molt aplaudit. De la música no cal parlarne que be prou coneguda qu'es.

Tristes consideracions va inspirarnos la ja dita mania de fer sardanes ab melodies estrangeres, sobre tot essent, com son sens dupte, estos balls una de les fonts ahont podrian anar, los compositors catalans moderns, á buscar inspiracions pera llurs obres. Algunes n'havem sentides d'originals y antigues y per cert que no valen menys, que moltes cançons populars. Aixís com hi ha hagut qui haja fet un bon

aplech de cançons de la terra ¿no s'trobará una bona ànima que salvi á les sardanes de la ruina que 'ls amenassa, aplegantles y donantles á coneixer?

Ensemps cançons y sardanes son la rica y abundosa llevor que ha de fer naixer nostre música catalana moderna: lo que manca es un bon jardiner que sapia sembrarla.

P.

FAULAS.

LO NOY Y 'LS PEIXOS.

(Imitació de Schmid.)

Un noy inquiet fortivolmen anava
Vorera d'un viver,
Y estant á solas se digué:—«No m'vehuen;
«Preném qualcuns peixets.»—

A forsa d'enfonsar son bras dins l'aygua
Pescava á 'ls pochs moments,
Un animal qu'ell ne cregué una anguila;
Y era maligna serp.

A tal especte lo seu cor se glassa;
Tost la rebat furient,
Y vol fugir; mes al girarse topa
Ab l'amo del viver.

—«Lo doble esglay, li diu aquet, que t'gela
«Puneix t'atreuiment.
«Calmat incaut; mes en ta vida oblidis
«Eixa risó d'un vell:

«Com al reptil funest, ten horror sempre
«A 'ls mals adquirits bens;
«Pensa que 'l peix furtat en ma del lladre
Se tornarà serpent.»—

L'ALIGOT.

Un Aligot altiu cubert á penas
de llauger plomissol
Volgué enlayrarse fins á l'alt dels nuvols,
Y allí esguardar de fit á fit lo sol.

La mare li advertí:—«Aytal empresa
«En tú es temeritat;
«Deixa creixer tas alas.»

—«Imposible;
«Jo vull atravesar l'imensitat.»—
Y assó dient á los espays se llansa:
Y, quant se creu mes fort,
Just, hont cercava llibertat y gloria
Trova, mesquí, sa preinatura mort.

Si á esferas inmortals vols remontarte
¡Oh, poeta novell!
«Deixa creixer tas alas; ó t'aguarda
«La trista sort del desvalgut aucell.

FELIP JACINTO SALA.

ANÉCDOTAS Y CURIOSITATS LITERARIAS.

Sicsto V, mentres era cardenal, fingia esser abatut pels anys y per una enfermitat crònica y caminava excessivament encorvat, pensant qu'axò prodria esser un medi per ajudar á la seva elevació al Pontificat. Mes apenas fou elet papa, comensá á caminar bona cosa mes dret que no avans; y com est cambi fou de tots observat, un n'hi hagué de prou ardit pera demanarli 'n la rahó, á qui'l papa contestá: cercava la clau de Sant Pere; ara que ja la só trobada no'm cal abaxarme mes.

Copiem á continuació del llibre d'actas de la confraria de Mestres de cases de Cervera, com á sencilla curiositat una de las ditas actas que es com segueix:

En la Ciutat de Cervera Bisbat de Solsona, als set-se dies del mes de Octubre any de la Nativitat del Senyor de 1803. En la casa del Gloriós San Eloy situada dins de esta ciutat, y ab assistencia de Pere Corbera Algutzil del Illustre Senyor Governador de esta ciutat: Los Honorables senyors Thomás Babonet, Francesch Thomás, Ambrós Estela y Josep Solé los dos primers capitans nous, y los dos últims capitans vells del Gremi de San Rafel, Francisco Nuet major, Francesch Orovitg, y Jaume Castellá los tres examinadors del ofici de Mestre de cases de esta ciutat: convocats y congregats en la referida casa, á fi de examinar y passar Mestre de cases á Agustí Thomás fill lilegitim y natural de altre Agustí Thomás, també mestre de cases de esta ciutat vivint, y de Madrona Thomás y Garriga conjugues difunta. Y havent fet diferents preguntas, y demandas al dit Agustí Thomás y en presencia del dit Francesch Thomás son Padrí. Y vist ha respost be y degudament á ellas lo han encontrat hábil é idóneo per exercir lo dit ofici, volent que de aquí en avant sia tingut per mestre de cases, y confrare de dita confraria gaudint de tots los privilegis, preheminiencias, y prerrogativas, que tots los mestres de la mateixa confraria gaudexen, y han fins vuy gaudit, y se li ha preguntat tres quarts de hora de theorica y tres horas de examen de compliment de las novas ordenansas; y se li ha fet fer per son examen tres papers ó plantas las que han quedat en dita casa, ó en son arxiu. Y encontinent ha pagat vintycinch lliuras per ser fill de Mestre, y se li han llegit las ordinacions ó ordenansas del dit gremi. Y se li ha posat pena de tres lliuras al dit Agustí Thomás, pera que fassa lo ofici de andador sempre que convinga; també se li ha previngut, que queda obligat en portar la bandera en las professons, y en cumplir las ordenansas, constitucions, y resolucions del dit Gremi, y á tot lo que deuen cumplir, y estan obligats los confreres de ella. Y lo dit Agustí Thomás se obliga en cumplir las ditas ordinacions, ó ordenansas, en fer lo ofici de Andador, y portar la bandera, y promet cumplir

tot lo sobredit, y á ell previngut de la manera y forma se li es estat advertit, y de la manera que ho han complert los demes confreres del dit Gremi. De todas las sobreditas cosas, los mencionats capitans, y Agustí Thomás han requirit á mi lo Notari infrascrit ho notás en lo present llibre propi del sobredit Gremi de Mestres de cases. Lo que fou fet en la dita Ciutat de Cervera en los dia, mes y any sobre dits, de que fas fee.

ANTON BOLDÚ, Notari de dit Gremi.

Cansó.

Alegres comitivas
passejan pel carrer,
ab sas cansons de joya
que vessan de plaher.

Al só de las bandolas
se'n van á festejar.

¿Perquè si'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

Riguent se'n alsa'l dia
ab una aubada d'or,
lo sol ja's trasparente
com ensenser d'amor.

Los rossinyols festejan
per dins de l'alsinar.

¿Perquè si'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

La fresca pageseta,
al bras lo cistelló,
corrent per'fer mes via
se'n va á trová'l minyó.

En tan que l'minyó esmorsa
bé poden festejar.

¿Perquè si'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

Si n'entran á l'hermita
la nina y logalan,
si fadrinets hi entran,
esposos sortiran.

Se'n diuen d'amoretas
que fan enamorar.

¿Perquè si'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

A la ciutat hi ha festa
que tot va plé de gent,
parlant d'amor y gloria
passeja lo jovent.

Si'm miran las ninetas
los ulls tinch d'abaxar.

¿Perquè si'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

Campanas de la vila,
fesser que saps mon dol,
aymada que morlres
al mon dexantme sol.
digaume hont es mon astre
digau qui 'l va apagar.
¿Perqué si 'ls altres riuen
jo tinch de gemegar?

JOAQUIM VINARDELL.

LA JOVE CATALUNYA.

Acordada per esta Societat la celebració d' un certamen á fi de contribuir á fomentar lo conreu de la prosa catalana, s' obra aquell baix las condicions següents:

1.ª S' ofereix lo premi que abaix s' indicarà, que será adjudicat á jufi de competent jurat, al autor de la millor Biografia d' un català il·lustre en ciencias, lletres ó arts lliberals é industrials mort ja avans de comensar lo present segle XIX, escrita en bona y correcta prosa catalana, essent preferida en igualtat de circumstancias l' obra que descriga una celebritat poch coneguda y que á una ben menada concisió y sobrietat d' estil que fassa agradable y profitosa sa lectura, reunesca major copia de noticias y documents veridichs sense dar gran volum á l' obra, que seria de desitjar no passás de l' extensió comuna y ordinaria d' un follet ó libell.

2.ª Las duas composicions que mes s' acosten en merit á la premiada obtindrán respectivament un accessit cada una.

3.ª Lo premi consistirá en cinch volums, ben enquadernats, de obras de bons prosistas clasichs catalans, y en la proclamació del nom y un volum també de prosa clásica catalana per cada un dels premiats ab accessit.

4.ª Lo certamen se celebrará y lo premi será adjudicat públicament en la sessió solemne inaugural dels treballs de la Societat á principis del any vinent.

5.ª Las composicions haurán de ser completament inéditas y originals y dirigirse al Secretari d' esta Societat en lo local de la mateixa, — Blanqueria, 17, 1.er, avants del mitj dia del 31 de Desembre d' enguany. No podrán dur firma ni rúbrica de llurs autors, que posarán son nom sota plech clos que duga per sobrescrit un títol y lema igual al que ha de tenir la composició respectiva que acompanye. — La Societat no retornará cap dels originals que si li envien obtant al premi sobredit.

Lo que's fa publich als efectes consegüents.

Barcelona 1.er de Octubre de 1871. — P. A. de la J. D. — Lo Secretari, Joseph Thomás y Bigas.

NOVAS.

La diumenje 17 del passat mes de Setembre tingué lloch en Vilafranca la solemne inauguració de la Biblioteca popular. Ab aqueix motiu lo periódich d' aquella localitat *El Panadés* del 24, que aparegué orlat, publica una llarga relació de la sessió que's celebrá en la Casa de la Vila d' aquella població, en la que's llegiren varis discursos y s' iniciá 'l projecte d' una « Societat económica vilafranquesa d' amichs de l' instrucció, » pera lo qual se nomná incontinent una Junta interina. Felicitem de tot cor á quantas personas han portat á cap en Vilafranca una millora que de segur li envejarán moltes altres poblacions de mes importancia qu' ella y que es un gran element pera l' ilustració de la joventut.

Lo dijous passat se posá en escena en lo *Teatre Catalá* l' última producció d' en Serafi Pitarra « L' apotecari d' Olot. » L' autor fou cridat á l' escena al final de l' obra, meresquent esta alguns aplausos. En lo número vinent ne parlarém detingudament.

Sabem s' ha entregat pera esser representada una pessa titulada « Una comedia ab un acte » original d' un jove poeta premiat en alguns certámens.

Molts periódichs de Madrit y de provincias se queixan de mala administració de correus. Per nostra part, farem constar las repetidas queixas de suscriptors gironins per estraviament de números de LA RENAXENSA. Unim, donch, nostras queixas á las d' aque lías publicacions.

Sabem fa algun temps se troba en esta Ciutat un ilustrat jove estranger, loqui ha vingut espressament á Catalunya pera estudiar alguns dels molts documents que referents á D. Jaume 'l Conquistador se troban en nostres arxius, puig tracta d' escriure y publicar una obra històrica sobre 'l regnat del célebre Monarca.

Además de las que indicárem en lo número passat savem an sigut presentadas al *Teatre Catalá* pera sa representació las següents produccions: « *La tia Roseta* » de Joaquim Riera; *Mon de monas* en un acte y *La palmera del desert* d' en Ramon Bordas; *Divendres* pessa en un acte d' en Conrado Roure; *Lo mestre titas* de Brasés; *La dida* y *Los desconfiats* de Pitarra; *Un alarb en Barcelona*, y *La Gumia del Rey moro* drama de gran espectacle en 4 actes.

Nostres suscriptors nos dispensarán lo retart en la repartició del present número degut al desij de donar la crònica completa de las festas.

Lo conegut editor Sr. Lopez ha publicat un almanach pera l'any vinent que ab lo títol de «*Lo Foraster*» ha escrit lo reputat autor qu' usa 'l pseudonim de Pau Bunyegas y ha ilustrat ab abundancia de gravats en Tomás Padró.

Preguem als molts periòdichs que de nosaltres copian algunas novas; se servescan, com es costum de sempre, indicar d' hont las prenen.

Lo diumenje passat tingué lloch l' últim concert, per esta temporada, dels que dona lo popular músich-poeta català En Joseph Anselm Clavé, essent totas las pessas molt ben rebudas del públich que 'ls prodigá bona cosa de picaments de mans.

Una cosa desitjariam del Sr. Clavé, y es que l' estiu vinent nos fes sentir mes sovint del que acostuma sas ben escritas composicions.

Fa ja molt temps que sentim á parlar de la publicació d' una obra, que deuria sortir á entregas, destinada á fer conixer tota mena de monuments catalans. A est fi, 's compendria cada entrega de una lámina fotografiada, acompanyant á cada una un article històrich-descriptiu, de diferent autor cada un, ab tect català, castellà y francés en planas de fòleó d' una esmerada impressió. Las entregas, consistentes cada una en una lámina y quatre planas de tect, sols valdrian quatre rals, preu sumament mòdich atesa l' importancia y lucso de l' obra, per lo qual nos atrevim á recomanarla á nostres lectors, en lo cas de tirarse en avant lo que ara está en projecte.

Per fi s' ha comensat á Girona lo que ja fa temps que deuria haverse fet, un monument públich al invicte defensor de la immortal ciutat. Pera major solemnitat, se prepara tot pera que 'n possés la primera pedra S. M. al fer sa visita als Gironins. La comissió encarregada de portar á cap l' ideya, havia fet fer pera la cerimonia una gaveta de xicranda (si no estém mal informats) magníficament trevallada y una paleta de plata, que no pogueren servir, ja sia per no estar acabadas á son degut temps ó per altra causa qu' ignorém. De totas maneras, lo cert es que 'l desitjat monument s' es comensat ab aplauso detot-hom (al menys per los vers catalans que la santa causa de 'N Alvarez contra 'ls estranjers estiman) en la matexa tres voltas assetjada ciutat. Vulga Deu que l' obra 's porte á bon terme y no li toque la sort de tants altres comensats projectes, que després d' iniciats s' han quedat, com se sol dir, en l' ayre.

Se 'ns ha dit, y creyem qu' ab fonament, que está á punt de veurer la llum pública un volúm de poesias inéditas d' un de nostres poetes barcelonins. No sabem si la nova 's refereix al tomet que, segons diguerem en un de nostres passats números, te pre-

parat nostre amich En Frederich Soler, ab lo títol de *Lliris d' aigua*, ó be á algun altre del que no tenim conexement. De tots modos, nos alegrariam de veurel aviat, putx ja fa massa temps que, fora de las produccions dramáticas qual doll no s' estronca may, no 'ns ha donat l' estampa cap obra catalana.

Per causa del acopiament de materials, no donem en aquest número lo folletí que continuarà en lo vinent.

L' incansable senyor Briz acaba de publicar un nou tomet, *Lo llibre dels noys*, obra de molt interès y profit per nostra causa, putx ab ell pot apendre la maynada, ensemps que unas bonas y delicadas lliçons de moral, la lectura de las matexas en sa natia parla, desterrada avuy de tots los col-legis que tant malament se diuen *de ló*. Lo senyor Briz ha publicat sa darrera obra en vers català ab una traducció literal en prosa castellana al costat. Ara ja han comensat llur trevall los escriptors; tant sols manca que 'ls directors de col-legis hi posen sa part. Un cop lograt axò, podrém dir qu' hem comensat la tasca, sens pararnos per çò en lo camí.

Rebe 'l senyor Briz nostra enhorabona, y estigan segurs nostres lectors de que en lo vinent número los ne parlarém mes estensament.

Altre de las duas compayias qu' actuarán en lo Teatre del Circo Barcelonés en la temporada cómica que ha comensat, será la de sarsuela catalana, la qual forman actors de regonegut mérit y acreditats cantants, baix la direcció del mestre Manent. Sabem que hi ha preparadas pera cantarse varias obra lirich-dramáticos de importancia, que segurament contribuirán á donar vida á aquell teatre, y honrarán á l' escola musical catalana.

En lo carrer de S. Sadurní s' ha obert un altre Teatre en la qual s' están ja donant funcions; contantse entre aquestas las de sarsuela catalana.

RECLAMS.

A POSTA DE SOL, balada en dos actes y en vers, origial de D. Serafi Pitarra, ab música de D. Nicolau Manent, se vent á 2 rals á la llibreria de N' Eucalt Puig, plassa Nova.

ADVERTENCIA.

A nostres subscriptors de fora que 's trovan en descobert ab nostra Administració, los preguem se servescan remetre l' import del trimestre en sellos de correu ó altre medi, si no volen dexar de rebre 'ls números de LA RENAXENSA.

Lo secretari de la Redacció, JOSEPH THOMÁS.

Estampa CATALANA, Petritxol, núm. 6.